

Sygn. akt III CK 244/05

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 listopada 2005 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Hubert Wrzeszcz (przewodniczący)

SSN Elżbieta Skowrońska-Bocian (sprawozdawca)

SSN Marek Sychowicz

w sprawie z powództwa S. B. przeciwko R. G. i M. G. o stwierdzenie nieważności umów, po rozpoznaniu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu niejawnym w dniu 29 listopada 2005 r., kasacji powoda od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 13 października 2004 r., sygn. akt I ACa (...),

oddala kasację.

Uzasadnienie

Powód S. B. domagał się ustalenia nieważności umowy sprzedaży nieruchomości z dnia 24 lipca 1991 r. oraz umowy z dnia 14 września 1999 r. o ustanowieniu dożywotniej służebności osobistej korzystania z całego domu mieszkalnego oraz z obory. Umowy te zostały zawarte z M. G. oraz R. G., a powód powoływał się na swój brak świadomości.

Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z dnia 18 lutego 2004 r. oddalił powództwo. Ustalił, że powód sprzedał siostrze działki w latach 1978 i 1989. W dniu 24 lipca 1991 r. sprzedał pozwanym działkę siedliskową o powierzchni 13 arów za 30.000.000 zł przed

denominacją. Zawierając umowę działał w pełni świadomie, nie był wprowadzony w błąd przez pozwanych. Przebywał wprawdzie w Szpitalu Psychiatrycznym w M. w okresie 11 września 1987 r. - 12 grudnia 1987 r. z rozpoznaniem stanu przeddelirycznego i polineuropatii alkoholowej, jednak w chwili wypisu nie przejawiał objawów psychotycznych. Nie podjął żadnego leczenia odwykowego, w Poradni Zdrowia Psychicznego zaczął się leczyć dopiero w 2002 r. Nigdy nie zażywał narkotyków, a w 1996 r. przestał pić alkohol. W 1999 r. zwrócił się do pozwanych o ustanowienie dożywotniej służebności, co pozwani uczynili bez sprzeciwu. Konflikt pomiędzy stronami rozpoczął się w styczniu 2001 roku, kiedy to doszło do bójki powoda, pozwanego i E. G.

Wobec niewykazania przez powoda, że w chwili zawierania umowy znajdował się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne podjęcie decyzji i wyrażenie woli Sąd oddalił powództwo.

Apelacja powoda została oddalona wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 13 października 2004 r. Sąd ten podkreślił, że wydana w sprawie opinia biegłego jednoznacznie wskazuje, iż spowodowane przez wieloletnie picie alkoholu uszkodzenie układu nerwowego oraz stwierdzony u powoda zespół psychoorganiczny nie wyklucza możliwości świadomego podjęcia przez niego decyzji i wyrażenia woli. Zmiany organiczne centralnego układu nerwowego mają charakter postępujący wskutek nakładania się różnych czynników, dlatego mniejsze jest prawdopodobieństwo, że przed wielu laty stan zdrowia powoda wykluczał możliwość samodzielnego podejmowania decyzji. W toku postępowania nie wykazano także, aby w chwili zawierania umowy powód był pod wpływem narkotyków czy alkoholu albo działał pod wpływem przymusu.

Sąd Apelacyjny podkreślił także, że powód dwukrotnie składał wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu, ale nie zaskarżył postanowień odmawiających takiego ustanowienia.

Kasacja powoda zawiera zarzut naruszenia art. 378 § 1 k.p.c. przez to, że Sąd drugiej instancji nie wziął pod uwagę nieważności postępowania wynikającej z pozbawienia powoda możliwości obrony swoich praw.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja jest niezasadna. Jak wskazano już w orzecznictwie (tak wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 1997 r., II UKN 404/97, OSNAPiUS 1998, nr 21, poz. 641) rozpoznanie u wnioskodawcy choroby psychicznej w niewielkim nasileniu nie jest samo w sobie przesłanką obligującą sąd do uwzględnienia wniosku o ustanowienie adwokata z urzędu. Nieustanowienie takiego pełnomocnika nie pozbawia strony

możności obrony jej praw i nie powoduje nieważności postępowania (art. 117 i art. 379 pkt 5 k.p.c.).

Stanowisko to należy w pełni podzielić. Z art.117 § 1 k.p.c. wynika, że sąd uwzględnia wniosek o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego, gdy jego udział w sprawie uzna za potrzebny. Sąd zatem dokonuje oceny, czy strona zgłaszająca taki wniosek jest nieporadna w takim stopniu, że pomoc w prowadzeniu sprawy jest jej niezbędna. Sąd pierwszej instancji uznał, że taka potrzeba w odniesieniu do powoda nie występuje, a w kasacji nie zostały przedstawione okoliczności, które wskazywałyby, iż stanowisko to było nieuzasadnione. Sam fakt leczenia się powoda w Poradni Zdrowia Psychicznego nie może przesądzać o konieczności ustanowienia dla niego pełnomocnika z urzędu, zwłaszcza jeżeli wziąć pod uwagę treść opinii biegłego psychiatry.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji kierując się treścią art. 393¹² k.p.c. mającym w sprawie zastosowanie na mocy art. 3 ustawy z dnia 22 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. 2005 r. Nr 13, poz. 98). Sąd nie przyznał kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu kasacyjnym z uwagi na to, że zawarty w kasacji wniosek dotyczył jedynie zasądzenia kosztów postępowania od pozwanych na rzecz powoda. Paragraf 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1348) wymaga wystąpienia przez pełnomocnika z urzędu z wnioskiem o przyznanie kosztów od Skarbu Państwa.